

Připomínky veřejného ochránce práv

k nelegislativnímu materiálu „Způsob zřízení monitorovacího mechanismu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením v České republice“

K části IV. Zvažované varianty způsobu zřízení monitorovacího mechanismu

1) Varianta I. Zřízení monitorovacího mechanismu zákonem

Ve druhém odstavci je uvedeno, že *v případě zřízení monitorovacího mechanismu novelou zákona o veřejném ochránci práv, považuje ochránce za nezbytné zřízení minimálně deseti pracovních pozic nutných k zajištění jeho fungování.*

Tato informace je nepřesná a velmi zavádějící. V rámci pracovního jednání s náměstkem ministra práce a sociálních věcí k dané problematice jsem jednoznačně uvedl, že nejdříve **musí být jasně vymezeno postavení „monitorovacího orgánu“** a až poté je možné vést diskusi o eventuálním personálním, případně finančním zabezpečení dané agendy. Toliko pro srovnání bylo uvedeno, že v případě, kdy by stanovené povinnosti a náplň činnosti vhodně doplňovaly stávající kompetence ochránce, resp. byly by souladné se smyslem a účelem této specifické instituce, poté by bylo možno uvažovat o „přičlenění“ této agendy veřejnému ochránci práv. Podobně tomu bylo v případě tzv. národního preventivního mechanismu vykonávajícího systematické návštěvy v místech, kde jsou osoby omezeny na svobodě. Pouze pro ilustraci jsem doplnil, že tento „detenční tým“ čítá v současné době 10 pracovníků.

Ke shora uvedenému doplňuji, že v tuto chvíli není vůbec jasné, o kolik zdravotně postižených osob se má celkově jednat, resp. tyto nejsou nijak definovány, či specifikovány. Ztotožňuji se nicméně s údajem v předkládaném materiálu (str. 8), kdy jednotlivé země EU udávají výskyt počtu osob se zdravotním postižením v rozmezí 10 až 15%. **To v případě ČR může představovat i 1,5 milionu osob,** tedy nesrovnatelně více, než je okruh osob v zařízeních podléhajících systematickým návštěvám (které zajišťuje zmíněných 10 pracovníků).

Navrhuji, aby byl předmětný text změněn ve výše uvedeném smyslu.

Tato připomínka je zásadní.

2) I.1 Novela zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv

V prvním odstavci je uvedeno, že *...veřejný ochránce práv ze své podstaty přispívá k prosazování práva na rovné zacházení a ochraně před diskriminací. Rozšíření jeho pravomocí a kompetencí o monitorovací mechanismus k Úmluvě by proto bylo logickým krokem, který by odpovídal tzv. Pařížským principům, jejichž aplikaci při vytvoření monitorovacího mechanismu požadují někteří zástupci OZP a Ligy lidských práv.*

Výše uvedená informace je nepřesná, matoucí a neodráží reálný stav. Ochránce k prosazování práva na rovné zacházení a ochraně před diskriminací **nepřispívá ze své podstaty** (podstata činnosti ombudsmana, tak jak byl zamýšlen, je zásadně odlišná), ale v důsledku nutnosti splnit závazky vůči Evropské unii (transpozice příslušných směrnic). Již můj předchůdce JUDr. Otakar Motejl opakovaně kritizoval snahu začlenit tzv. diskriminační agendu do struktury instituce veřejného ochránce práv, neboť model ombudsmana, který byl nakonec v České republice zaveden, není zcela koherentní s postupy a činnostmi antidiskriminačního tělesa. Pro srovnání, pouze v šesti státech EU (včetně ČR) je agenda tzv. equality body přiřčena k národním ombudsmanům.

Stejně tak nelze kategoricky tvrdit, že takovýto model monitorovacího mechanismu osob se zdravotním postižením by odpovídal tzv. Pařížským principům. Ze strany předkladatele jde patrně toliko o převzetí určitého klišé. Nepovažuji v tuto chvíli za nutné rozebírat zde obsáhle problematiku zmiňovaných principů, či vést s předkladatelem polemiku. S odkazem na volně dostupný text Pařížských principů jen pouze velmi zjednodušeně uvádím, že jde především o definici určitých „požadavků“ kladených na nezávislou instituci, jejíž činností je především ochrana lidských práv. **Veřejný ochránce práv v České republice však není koncipován jako „ochránce lidských práv“**, ale jako instituce s přesně vymezenou kompetencí dle zákona o veřejném ochránci práv.

V posledním odstavci předkládaného textu se uvádí, že: *„Kontinuální postoj veřejného ochránce práv k převzetí agendy spojené s nezávislým monitorovacím mechanismem k Úmluvě je spíše odmítavý, ...“*

K tomu uvádím, že daný text není pravdivý. Můj postoj k převzetí dané agendy je kontinuálně **zcela** odmítavý.

K tomu doplňuji, že pokud někteří zahraniční kolegové vykonávají funkci nezávislého monitorovacího mechanismu dle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, jde o naprosto minoritní skupinu států (Lotyšsko, Litva, Maďarsko).

Tyto připomínky jsou zásadní.

K části V. Návrh na zřízení monitorovacího mechanismu (a celkově k problematice rozšíření stávající působnosti ochránce)

Zásadně nesouhlasím s rozšířením působnosti veřejného ochránce práv o agendu uvedeného monitorovacího mechanismu.

Odůvodnění:

Veřejný ochránce práv v České republice a jeho vymezení v zákoně č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, není koncipován jako „sběrná“ instituce pro nejrůznější agendy, ke kterým se Česká republika zavázala.

Není to poprvé, kdy v rámci své činnosti zjišťuji, že v České republice chybí nezávislá instituce na ochranu lidských práv (naplňující charakteristiku tzv. Pařížských principů), která by byl povolána k tomu, aby na národní úrovni zabezpečila tuto agendu (srov. např. Dánsko, Německo, Lucembursko, Nizozemí, aj.).

Zároveň nesouhlasím s argumentací, že zřízení nové (samostatné) instituce je těžko zdůvodnitelné, zejména z finančních důvodů. Domnívám se naopak, že zřízení takové instituce by vůči občanům ČR i mezinárodně jasně deklarovalo, že Česká republika je odhodlána zabývat se problematikou lidských práv a jejich ochranou komplexně. Jednou pro vždy by tím zároveň byl systematicky vyřešen i další problém, se kterým se vlády ČR potýkají v souvislosti s výkonem agendy lidských práv, a který řeší poněkud chaoticky, resp. dle aktuální politické situace (vytváření speciálního ministerstva pro lidská práva a pak jeho rušení; pozice zmocněnce pro lidská práva, apod.).

Zřízení shora předeštěné nezávislé instituce **by do budoucna řešilo** též situace, kdy lze poměrně reálně předpokládat další nové úkoly v ochraně lidských práv, které bude muset Česká republika vykonávat. Fenomén vzniku nových agend má progresivní tendenci a Česká republika nemůže řešit tyto nové požadavky neustálým a mnohdy nekoncepčním přidáním dané působnosti stávajícím institucím. Tento postup je nanejvýše nevhodný a má navíc často velmi negativní důsledky.

Tato připomínka je zásadní.

V Brně dne 28. listopadu 2013

JUDr. Pavel Varvařovský v. r.
veřejný ochránce práv